

Секція 2. Інструменти інтелектуального аналізу даних та прогнозування розвитку соціально-економічних систем

важливими кроками для досягнення макроекономічної стабільності та економічного зростання України.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/>
2. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
3. Міжнародний валютний фонд: <https://www.imf.org/en/Home>
4. Зовнішній державний борг України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/2023/>
5. Список країн за зовнішнім боргом. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD_%D0%B7%D0%B0_%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%88%D0%BD%D1%96%D0%BC_%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%BC
6. Державний та гарантований державою борг збільшився за рахунок пільгового кредиту від ЄС в серпні 2023 року, але його вартість з початку року зменшилася. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/derzhavnii_ta_garantovanii_derzhavoiu_borg_zbilshivsia_za_rakhunok_pilgovogo_kreditu_vid_ies_v_serpni_2023_roku_ale_iogo_vartist_z_pochatku_roku_zmenshilasia-4216

Кукель Г.,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри менеджменту, маркетингу та економіки,

Вінницький національний технічний університет

Яшунін В.,

студент групи МЗД-20б,

факультет менеджменту та інформаційної безпеки,

Вінницький національний технічний університет

РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ

В роботі досліджено проблеми розвитку теоретичних та методичних основ регулювання соціально-економічної ефективності системи управління в умовах зростання соціально-економічної нестабільності.

Ключові слова: ефективність управління, соціально-економічна ефективність, системний підхід в управлінні

Підприємницька діяльність, яка складає основу економічної системи країни і світу, завжди спрямована на отримання вимоги, яка виражається в показниках

економічної ефективності. Створюючи бізнес-структури їх власники та менеджери, насамперед, замислюються над тим, як забезпечити їх прибутковість, яка є основним показником ефективності. Діалектика соціально-економічних відносин, що є результатом безумовного взаємозв'язку соціальних суб'єктів, визначає залежність ефективності підприємницьких структур від навколишнього соціального, економічного, правового, екологічного, геополітичного середовища і, навпаки, усіх вищезазначених елементів суспільство залежить від економічної поведінки підприємців. В умовах сучасного зростання соціально-економічної нестабільності основним завданням менеджменту є забезпечення сталого функціонування суб'єктів соціально-економічних відносин, що становить основу їх економічної ефективності.

У 2021-2023 рр. економіка України розвивалася під впливом відновлення світової економічної динаміки на фоні адаптації соціально-економічних відносин до негативних наслідків пандемії COVID-19 та умовах воєнного стану. Воєнний стан є періодом, коли здійснюється значний тиск на країну, а також відбуваються деструктивні економічні процеси. Основним фактором зростання соціально-економічної нестабільності стали військові дії на території України. Їх негативний вплив на руйнівні наслідки в економіці мають прояв в обмеженні соціально-економічної діяльності в рамках, спочатку карантинних заходів, а зараз військових дій, що призвело до скорочення світового ВВП на 3% у 2023 році [1]. ВВП України в 2023 році також зберігало негативну тенденцію та становило «мінус» 3 %, що, тим не менше, значно відрізняється від «мінус» 30,3 % за підсумками 2022 року в умовах активних бойових дій та руйнування критично важливої інфраструктури [2].

Відновлення ділової активності у 2024 році, за прогнозами МВФ, забезпечить зростання світового ВВП на 3,1%. Зростання ВВП України оцінюється МВФ у 2% [3].

Ефективність бізнес-структур залежить від обсягу виробництва і визначається прибутковістю. Аналізуючи відповідну статистичну інформацію, можливо сформувати узагальнену оцінку ефективності підприємництва.

Загальна прибутковість бізнес-структур найбільш повно відображає ступінь ефективності управління підприємством. Вивчення динаміки відповідних показників дає інформацію про ступінь ефективності господарювання та рівень переважання доходів підприємства над їх витратами [4]. Здійснити відповідний аналіз про загальний рівень прибутковості підприємницьких структур дає змогу інформація узагальнена в табл.1.

Аналіз інформації про загальний рівень прибутковості підприємницьких структур дає підстави стверджувати про її недостатній рівень у більшості видів економічної діяльності.

Секція 2. Інструменти інтелектуального аналізу даних та прогнозування розвитку соціально-економічних систем

Таблиця 1

Загальна прибутковість бізнес-структур за видами економічної діяльності

Вид економічної діяльності	Рівень рентабельності (збитковості), %	
	2021 рік	2022 рік
Усього	14,9	3,1
сільське, лісове та рибне господарство	6,7	-1,2
промисловість	16,3	1,7
будівництво	1,3	-0,2
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	31,3	13,3
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3,0	6,7
тимчасове розміщування й організація харчування	16,1	-25,5
інформація та телекомунікації	24,5	20,3
фінансова та страхова діяльність	7,3	2,3
операції з нерухомим майном	40,6	-6,9
професійна, наукова та технічна діяльність	0,2	-6,1
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	10,8	5,3
освіта	5,5	29,0
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-4,4	-1,9
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-4,9	-11,0
надання інших видів послуг	-2,4	-23,6

Джерело: складено авторами за матеріалами [5-6].

Найвища рентабельність у сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, де її показник у 2022 році становив 29,0%. Найвищий показник рентабельності у сфері операцій з нерухомим майном у 2021 році становив 40,6%, але відбулося зниження загального рівня рентабельності до від'ємного значення 6,9% у 2022 році. Також позитивним є значення рентабельності бізнес-структур у наступних видах діяльності: інформація та телекомунікації 20,3%; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів 13,3%; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність 6,7%; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування 5,3%; фінансова та страхова діяльність 2,3%; промисловість 1,7%.

Найбільш негативними є показники прибутковості бізнес-структур за видами діяльності: тимчасове розміщення та організація харчування – 25,5%; надання інших видів послуг – 23,6%; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок –

11,0%. У сфері сільського, лісового та рибного господарства відбулося зниження загального рівня рентабельності до від'ємного значення 1,2% у 2022 році.

Промислове виробництво в Україні в 2023 році знизилося на 2,9%, за секторами статистичне відомство зафіксувало цього року найбільше зниження – 11,4% – у постачанні електроенергії, газу та пари [7]. Це недостатньо для формування фінансових резервів, які забезпечать здатність підприємств до технологічного оновлення та розвитку.

Загальне зниження обсягів підприємницької діяльності та доходів підприємницьких структур, недостатній рівень прибутковості свідчить про необхідність організаційних перетворень в управлінні, що забезпечить умови для підвищення економічної ефективності.

Ефективність будь-якого з підприємств залежить від того, як взаємодіють один з одним його основні компоненти і від того, наскільки кожен з них впливає на інші. Серед основних елементів управління підприємством як відкритою системою, що найбільше впливають на його якість, є такі: трудові ресурси (персонал), бізнес-процеси та технологія виробництва.

Внаслідок прискорення соціально-економічної та технологічної динаміки сформувалася необхідність постійної організаційної трансформації бізнес-процесів, яка може виражатися в комплексних заходах різного ступеня організаційних змін. На основі аналізу теорії та практики оптимізаційної трансформації бізнес-процесів вважаємо можливим виділити три рівні відповідної управлінської діяльності: оптимізація, реструктуризація, реінжиніринг [4].

Оптимізація бізнес-процесів передбачає внесення незначних конструктивних або структурних змін у діяльність структури підприємства з метою її адаптації до зовнішніх умов функціонування організації. Наприклад запровадження віддаленої роботи для деяких офісних працівників в умовах карантину.

Процес реструктуризації підприємства слід розглядати, як фундаментальні зміни, в основі яких лежить трансформація структури та способу функціонування підприємства, а реінжиніринг – як сучасний метод трансформації бізнес-процесів.

Соціально-економічна ефективність системи управління підприємством виявляється в тому, що всі елементи цієї системи задіяні, функціонують і використовуються за призначенням найбільш ефективно. Ефективність бізнес-структур залежить від ступеня адаптованості організаційно-управлінської системи до умов середовища. Управління бізнес-структурами здійснюється на системній основі.

Секція 2. Інструменти інтелектуального аналізу даних та прогнозування розвитку соціально-економічних систем

Список використаних джерел

1. Зростання глобальної економіки сповільниться до 3% у 2023 році – OECD. GMK Center. URL: <https://gmk.center/ua/news/zrostannya-globalnoi-ekonomiki-spovilnitsya-do-3-u-2023-roci-oecd/>
2. МВФ прогнозує цьогоріч в Україні «мінус» 3% ВВП. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3694498-mvf-prognozue-cogoric-v-ukraini-minus-3-vvp.html>
3. Стійкість США і плани Китаю. МВФ покращив прогноз зростання світової економіки на 2023 рік. Журнал Forbes Ukraine. URL: <https://forbes.ua/news/mvf-pokrashchiv-prognoz-zrostannya-svitovoi-ekonomiki-na-2024-rik-cherez-stiykist-ssha-ta-finansovu-pidtrimku-kitayu-30012024-18869>
4. Vavyko O.Ye. Organizational and Managerial Aspects of Ensuring the Business Structures Efficiency in the Conditions of Growing Socio-Economic Turbulence. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2022. № 1 (19). С. 5-16. URL: <https://economics.net.ua/ejoru/2022/No1/5.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.01.2022.1. DOI 10.5281/zenodo.7217354
5. Рентабельність операційної та усієї діяльності підприємств за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Керуємо цифрами, які стимулюють комерцію! KorFor Аналіз ринків України. URL: <https://korfor.com.ua/analiz-konkurentnoho-seredovyshcha-v-ukraini-09/>
7. Промвиробництво в Україні за 6 міс.-2023 знизилося на 2,9% – Держстат. Інтерфакс-Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/936878.html>